

Moving Light NL

Moderne dans door dove dansers op licht en videobeelden

Humans have 5 senses. But for me ... I've only got 4. May be I have a different sense to compensate. It's hard for me to listen to music or understand sound. I try reading about it in books, reading about music. I try talking to hearing people to explain sound and music, but I want to SEE it, because I can't hear it.

Chisato Minamimura, Japanese choreographer, deaf
http://chisato.h-and-c.jp/works_e.html

Moving Light NL is een moderne dansvoorstelling, gemaakt en uitgevoerd door jonge dove dansers uit diverse windstreken in Nederland. De voorstelling geeft een unieke kijk op de bijzondere wereld van de doven. Het doof zijn wordt bij Moving Light NL als kwaliteit ingezet. Niet horen zet de andere zintuigen op scherp en biedt de mogelijkheid om de wereld te benaderen op een eigen wijze die ook voor horenden een nieuwe invalshoek biedt.

De dansers dansen niet op muziek, maar laten zich door het lichtspel en de videobeelden inspireren tot een choreografie. Het geluid van hun lichamen, versterkt en bewerkt, vormt een natuurlijke sound track van voeten op de vloer, het ruisen van kleding, ademhaling en hartslag.

Moving Light NL is een innovatief project van Stichting Handtheater dat spreekwoordelijk grenzen verlegt voor zowel doven als horenden.

Mieke Julien, algemeen directeur Handtheater

It was in 1992 when I had the idea to include Sign Language in my ballet entitled "As if never been". I have contacted the Handtheater Amsterdam and asked for help.

The help came promptly in form of Mieke Julien and John van Gelder.

That was my initiation into this wonderful and magical silent world. Since then I have used the Sign Language in many choreographies! This wonderful way of communication knows no borders - it is understood by all people no matter what is their ethnic or social origin.

Needless to say, that I fully support the dance project "Moving Light", which the Handtheater plans to realize. In my opinion all necessary financial resources should be made available for its realization.

*Yours sincerely - Jiří Kylián
former artistic director of NDT*

Inhoudsopgave

1. In aanloop naar

- Testfase
- Juniormedewerkers
- Samenstelling dansgroep
- Samenstelling videogroep
- Dansworkshops op dovenscholen

2. Moving Light

- Waarom ML?
- Uit welke stappen bestaat ML?
- Het thema 'Moving Light'
- Gebarentaal
- Gastdocenten uit het buitenland

3. Moving Light EU

Bijlagen

1. De tijdslijn
2. De makers
3. De begroting

1. In aanloop naar¹

Testfase

Als opmaat naar het ML project heeft Handtheater een pilot uitgevoerd. Deze bestond uit een korte cursus moderne dans (drie intensieve weekenden) voor dove jongeren in mei 2011. De cursus is op zondag 5 juni 2011 afgesloten met de presentatie *Ritme* in de theaterzaal van het Doven Ontmoetings Centrum (DOC). Drie jonge getalenteerde dove dansers (Tracy van der Wal, Daan Frumau en Ernst de Hart) uit het noorden, midden en zuiden van Nederland dansten op bewegende beelden die op een eenvoudig scherm op het toneel werden geprojecteerd. *Ritme* werd met veel enthousiasme ontvangen door zowel het dove als horende publiek.

Juniormedewerkers

In 2011 en 2012 geeft Handtheater aan acht dove of slechthorende jongeren de kans om zich in zes maanden (verder) te bekwamen in een of meerdere aspecten van de podiumkunsten. Voor ML zijn twee jonge dove dansers, Tracy van der Wal en Serhat Agacan, aangetrokken als juniorprojectmedewerker. Zij hebben als amateur ruime ervaring met beweging en dans, en zijn stevig verankerd in de dovencultuur. De juniormedewerkers ML fungeren als peer coaches voor de jonge dansers die worden gescout tijdens de dansworkshops, assisteren Maxi Hill bij het artistieke maakproces, stemmen de dansgroep af met de filmgroep en zullen verder meewerken aan de pr en promotie van de dansproductie. Tracy en Serhat treden officieel op 1 oktober 2011 voor zes maanden in dienst van Handtheater.

Dansworkshops op dovenscholen

In het najaar van 2011 verzorgen choreografe en dansdocente Maxi Hill en yoga- en bodybalancedocente Hanna Eijkelboom een aantal dansworkshops op diverse dovenscholen in Nederland. In de drie uur durende workshop zullen de ouderejaarsleerlingen leren hoe zij kunnen dansen op hun innerlijk ritme en dat van de visuele wereld om hen heen.

Inmiddels heeft de eerste dansworkshop plaatsgevonden bij Kentalis Compas in St. Michielsgestel. Na afloop van de workshop ontving Handtheater de volgende email: *De leerlingen waren zeer enthousiast en ze zijn nu bezig om met de foto's/filmpjes een presentatie te maken voor de ouderavond volgende week! Ook komt er een stukje in de schoolkrant. Wij zijn natuurlijk trots met danstalent in huis!*

Samenstelling dansgroep

De dansworkshops hebben een tweeledige functie: dove jongeren laten kennismaken met moderne dans en danstalent scouten voor het ML project. Maxi Hill nodigt na iedere workshop de jongeren met danstalent uit om in Amsterdam tijdens een

---

¹ N.B de acties zoals omschreven in het voortraject zijn geen officieel onderdeel van het projectplan en de kosten hiervan zijn als zodanig dus niet meegerekend in de projectbegroting maar worden gefinancierd uit eigen middelen.

intensief weekend verder te trainen. Na dit weekend blijft een kleine selectie gemotiveerde en getalenteerde jongeren over. Deze jongeren werken vervolgens verder aan de dansproductie Moving Light NL.

Samenstelling videogroep

Handtheater betreft een aantal veelbelovende dove film-/mediamakers bij ML om op basis van het thema Moving Light² videobeelden te maken die als inspiratie dienen voor een artistiek interessante en gevarieerde choreografie. Hiervoor is al een aantal gesprekken gevoerd met filmer Veysi Yildirim. Veysi studeerde in 1999 af aan de St. Joost kunstacademie in Breda. Hij ontving daarbij de award 'best graduate student'. Veysi is benaderd om de videogroep samen te stellen en te coachen.

---

² Het thema Moving Light wordt verder in dit projectplan nader omschreven.

2. Moving Light NL

Waarom ML?

ML bestaat uit twee artistieke componenten: moderne dans en video art. Het unieke samenspel van beide kunstdisciplines leent zich bij uitstek om de dovencultuur op een interessante en vernieuwende manier over het voetlicht te brengen voor een breed publiek.

Moderne dans

De fysieke expressie van moderne dans, die ook zo kenmerkend is voor gebarentalen, weet een breed publiek te bereiken. Dansen op het ritme van bewegende beelden in plaats van op muziek is een prikkelende ervaring die voor iedereen de beleving van dans kan doen vergroten. De keuze voor dans sluit naadloos aan bij de huidige populariteit van deze kunstvorm bij een breed, met name jong publiek.

Video art

De cross-over van een podiumkunst met die van multimedia leidt tot een moderne culturele uiting die past bij huidige trends binnen de culturele wereld. Het biedt de mogelijkheid aan jonge dove videokunstenaars om zich verder te bekwamen in hun vak en aan hun portfolio te werken.

Het concept van dansen op licht en videobeelden die via grote schermen op het toneel geprojecteerd worden is een nieuw en spannend idee, ontstaan vanuit en geïnspireerd door de dovencultuur. Videobeelden worden regelmatig gebruikt als decor bij moderne dansvoorstellingen. Bij Moving Light zullen de dove dansers dansen op het ritme, de dynamiek en de intensiteit van de beelden waardoor er één geheel ontstaat tussen beide kunstvormen. De nadruk op de visuele component is een logisch gevolg van de dovencultuur die daarmee een concept aanreikt dat voor een breed publiek een unieke en artistiek prikkelende ervaring oplevert.

Uit welke stappen bestaat ML?

Videobeelden door jonge dove VJ's

Onder leiding van Veysi Yildirim maken drie jonge filmmakers beelden op basis van het thema Moving Light. Zowel de artistieke waarde van de beelden als de afstemming op de wensen van de dansgroep worden daarbij in ogenschouw genomen. De beelden dienen als inspiratiebron voor de dans en vice versa.

Slow motion portretten van de dansers

Veysi Yildirim maakt slow motion portretten van de dansers waarmee zij zich aan het publiek presenteren.

Choreografie op basis van licht en videobeelden

Geïnspireerd door licht en videobeelden maken de dansers een choreografie onder leiding van Maxi Hill. Zij zal de jongeren motiveren, coachen en aansturen, maar er wordt van de jongeren een grote eigen inbreng verwacht om tot een geslaagd eindresultaat te komen. De juniormedewerkers Tracy van der Wal en Serhat Agacan fungeren als peer educators.

Sound (and silence) track door horende DJ's

De dansers dragen sensoren op hun lichaam, waardoor ademhaling en hartslag, motoriek en contactgeluid van huid op huid, het ruisen van kleding en het ritme van voeten op de vloer worden versterkt. De DJ's mixen de lichaamsgeluiden met de natuurlijke geluiden bij de videobeelden. De afwisseling van geluid en stilte brengt diepte en perspectief in de auditieve ervaring.

Uitvoering

In voor- en najaar van 2012 wordt ML ten minste tien keer uitgevoerd in verschillende (middelgrote) theaters in Nederland. Bij ML wordt gebruikgemaakt van drie afzonderlijke doorzichtschermen en drie beamers. Hiervoor is gekozen, omdat daarmee een driedimensionaal beeldeffect gecreëerd kan worden. In kleinere zalen kunnen een of twee schermen worden ingezet.

Het thema Moving Light

In Moving Light liggen meerdere betekenissen besloten. Zo kan *moving* geïnterpreteerd worden als *bewegend* (in actie), maar ook als *roerend* of *ontroerend*, terwijl *light* opgevat kan worden als *gevuld met licht* (fysiek dan wel metafysisch) als ook *lichtvoetig*. Hierdoor zijn meerdere combinaties mogelijk waarop de filmers en dansers hun eigen beelden en choreografie kunnen baseren.

Gebarentaal

De dansers maken zichzelf kenbaar via de slow motion portretten, maar ook in poëzie en proza in gebarentaal rondom de begrippen *in beweging*, *ontroerend*, *vervuld van licht* en *lichtvoetig*. Deze teksten worden geconcipieerd tijdens workshops onder leiding van John van Gelder en Mieke Julien.

Maxi Hill gebruikt de gebarentaal ook als inspiratiebron voor haar choreografie. Gebaren transformeren tot een beweging; een beweging wordt een gebaar.

Gastdocenten uit het buitenland

Omdat dit project een nieuw concept betreft waarmee nog weinig tot geen ervaring is, willen wij ook anderen in het buitenland hierbij betrekken. Bovendien zijn we van plan om na de Nederlandse dansproductie een Europees vervolgtraject te initiëren. Theater- en dansgroepen van doven uit andere landen worden uitgenodigd om een codansproductie te maken. Vandaar dat het belangrijk is om in een vroeg stadium collega's uit het buitenland te betrekken bij dit proces om de kans op continuïteit van het concept zo groot mogelijk te maken.

Doorgaans heeft ieder Europees land één organisatie op het gebied van theater voor doven. In de loop der jaren heeft Handtheater met diverse van deze organisaties banden opgebouwd, onder anderen met Kurt Vanmaeckelberghe van theatergroep Hand in 't Oog in Oostende (België). Kurt heeft zelf gedanst bij Les Ballets C de la B van de befaamde choreograaf Alain Platel.

Verder zijn wij in contact getreden met Chisato Minamimura, een dove Japanse choreografe die in London woont. Chisato heeft meegewerkt aan het festival Springdance in Utrecht dit jaar. Zij is zeer enthousiast over het ML project en wil hieraan graag haar medewerking verlenen.

Gastdocenten als Kurt Vanmaeckelberghe en Chisato Minamimura geven gastworkshops aan onze dansers zodat er kruisbestuiving kan ontstaan. De jonge dove dansers leren van de weinige dove choreografen die er in de wereld zijn en zo deze kunstvorm zelf meer handen en voeten geven. Voor de gasten uit het buitenland is het principe van dansen op videobeelden (in plaats van op muziek) een nieuw concept.

3. Moving Light EU

Handtheater onderzoekt de mogelijkheden om met dovenorganisaties uit ten minste twee andere Europese landen een Europese versie te ontwikkelen van het ML concept. Ieder land zal zijn eigen danspresentatie maken (op basis van eigen videobeelden) waarna het geheel gemonteerd wordt tot één dynamische dansproductie. Deze zal dan op tournee gaan door de deelnemende landen. Daarvoor is een plan geschreven dat is voorgelegd aan collega-organisaties in het buitenland. Het concept van dans op videobeelden is dermate interessant en vernieuwend voor de dovencultuur (en ook daarbuiten) dat het de inspanning verdient om het over de grenzen heen te trekken. Aangezien de meeste Europese landen slechts één culturele organisatie voor doven kennen is een interculturele dialoog vrijwel alleen te bewerkstelligen via een internationaal project. Het is onze ambitie om hiervoor o.a. subsidie aan te vragen bij de Europese Commissie (in het kader van het cultuurprogramma).

www.moving-light.org

Handtheater heeft het domein moving-light.org gereserveerd waar toekomstige plannen rond Moving Light uiteengezet worden. De bedoeling is dat moving-light.org uiteindelijk uitgroeit tot een platform voor kunst- en cultuuruitingen van jonge, dove mensen binnen Europa en daarbuiten. Handtheater zal daartoe een aanzet geven door informatie over Moving Light NL toe te voegen aan de website in Nederlands, Engels en Gebarentaal. Beeldmateriaal van het proces en het eindresultaat worden op de website geplaatst. Verder is er informatie te vinden over andere dansgroepen van dove dansers binnen Europa. Op die manier willen wij de bekendheid van cultuuruitingen van dove groepen en individuen vergroten binnen de eigen gemeenschap en daarbuiten.

BIJLAGE 1. De tijdslijn

Voortraject (valt buiten de aanvraag voor ML NL))

2011

Mei	korte cursus moderne dans voor dove jongeren
5 juni	presentatie pilot Ritme
Sept/okt/nov	dansworkshops op dovenscholen
Nov/dec	intensieve training en eindselectie dansgroep

Moving Light NL

2012

Jan/feb	Gastworkshops door buitenlandse dove docenten Slow motion portretten Workshops poëzie en proza in gebarentaal Productie van videobeelden Productie van sound (and silence) track Repetities in Amsterdam
Maart	Publiciteit
April/mei	Try outs
Juni/juli	Voorbereiding aanvraag ML EU
Augustus	Tweede repetitieperiode
Sept/okt	Voorstellingen

BIJLAGE 2. De makers

Eindchoreografie:
Maxi Hill (horend)

Maxi Hill is dansdocente en choreografe. In die hoedanigheid werkte zij al eerder met Handtheater. Maxi maakt tijdens haar workshops gebruik van gebarentaal. Ze heeft veel ervaring in het werken met jongeren (o.a. bij Jongerentheater020). Naast haar werk bij Handtheater is Maxi o.a. als docente verbonden aan de Hogeschool voor de Kunsten in Amsterdam en Utrecht .

Juniorprojectmedewerker:
Tracy van der Wal (doof)

Juniorprojectmedewerker:
Serhat Agacan (slechthorend)

Coördinator videogroep:
Veysi Yildirim (slechthorend)

Veysi is filmmaker en 'slowmotion artist'. Hij studeerde in 1999 af aan de St. Joost Academie (kunstacademie) in Breda. Hij ontving daarbij de onderscheiding 'best graduate student'. Voor meer informatie: www.veysi.eu
Veysi zal de videogroep samenstellen en coördineren die, naast hem, zal bestaan uit nog drie dove videokunstenaars. Met kandidaten voor de videogroep zijn de gesprekken gaande.

Dansers: (allen doof of slechthorend)

Deze jonge dansers worden gescout bij de workshops moderne dans die we op diverse dovenscholen in het land geven in het najaar van 2011. We zullen van iedere school enkele leerlingen uitnodigen om een weekend gezamenlijk te trainen in Amsterdam waarna we de uiteindelijke selectie bekend maken. Deze zal bestaan, naast Tracy en Serhat, uit vier tot zes jonge dansers.

Externe yoga- en bodybalance docente:
Hanna Eijkelboom (horend)

Hanna werkte mee aan de totstandkoming van de pilotpresentatie *Ritme* en is tevens betrokken bij de dansworkshops op de dovenscholen. Zij verzorgt een aantal lessen aan de dansgroep om de jongeren bewuster te maken van hun lichaam en de mogelijkheden en beperkingen hiervan en zij ondersteunt Maxi in haar creatieve proces.

Theatermaker:
Kurt Vanmaeckelberghe (doof)

Kurt is oprichter van de Belgische theatergroep Hand in 't Oog. Zelf heeft hij gedanst in een productie van de gerenommeerde groep Les Ballets C de la B van choreograaf Alain Platel. Kurt denkt en werkt mee aan de totstandkoming van ML Voor meer informatie over Kurt en Hand in 't Oog zie de website van de theatergroep: <http://www.handinhetoog.be/>

Choreografe:
Chisato Minamimura (doof)

Chisato (geboren in Japan) is een dove choreografe die werkzaam is in London. Zij is uitermate enthousiast over ML. Ze wil graag haar medewerking verlenen aan de eindchoreografie en de dove dansers onderricht geven over haar techniek en stijl. Meer informatie over Chisato in het hieronder toegevoegde artikel uit de Volkskrant van 20 april 2011.

Voor meer informatie: chisato.h-and-c.jp/profile_e.html

Het team van Handtheater

Algemeen directeur	Mieke Julien
Artistiek leider	John van Gelder
Zakelijk leider	Teja Vossen
Projectcoördinatie	Manu van Poppel
Fotografie en vormgeving	Syll Schaap
Bureaumedewerker	Babs Alvares
Techniek	John Neufeld

Zeeburgerdijk 13

1093 SK Amsterdam

T 020 412 38 21

directie@handtheater.nl

www.handtheater.nl

www.moving-light.org

Nieuws Kunst

Links rechts stap

Tijdens Europe in Motion (EIM) presenteren negen jonge choreografen uit zeven landen korte choreografieën, tijdens vier festivals in vier landen – waaronder Springdance in Nederland. Er doen drie choreografen uit Nederland aan mee: Eina Eschel, Alma Söderberg en Melissa Ellberger.

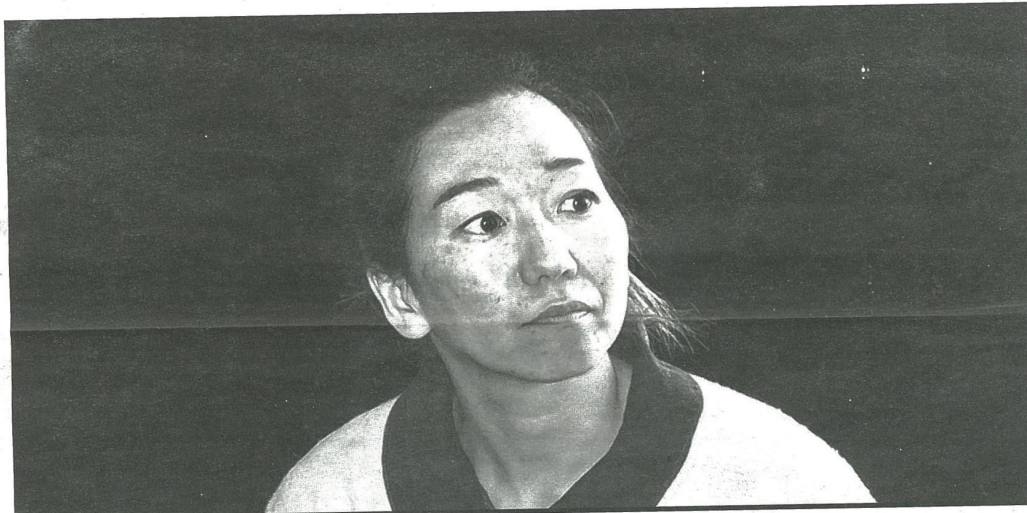

springdance

INTERVIEW DOVE CHOREOGRAFE CHISATO MINAMIMURA

Choreografe Chisato Minamimura is doof. Haar handicap stond een carrière niet in de weg: zij is uitgenodigd voor het Springdancefestival in Utrecht. 'Beats voel ik in mijn buik.'

Door **Annette Embrechts**

Muziek zichtbaar maken

'Als ik niet doof zou zijn, zou ik nooit choreograaf zijn geworden.'

Foto Anna van Kooij

Ze las tientallen boeken over muziek. Leerde het notenschrift. Speelde vanaf haar 6de piano en vroeg aan iedereen om zo gedetailleerd mogelijk geluiden en muziekcomposities te beschrijven. En toch, zegt ze, zal ze nooit precies ervaren wat muziek is.

De Japanse choreografe Chisato Minamimura (40) is doof. Hoewel horend geboren, heeft ze 'geen enkele herinnering aan geluid'. Als baby van 7 maanden kreeg ze zulke hoge koorts dat een zware antibioticakuur noodzakelijk was. Ze werd getroffen door een van de mogelijke bijwerkingen: ze werd volledig doof. 'Mijn ouders hadden geen keus. Anders was ik er niet meer geweest', zegt ze met hulp van een tolk.

Minamimura is een van de negen jonge choreografen die zijn geselecteerd voor het talentontwikkelingsprogramma Europe in Motion (EIM) dat donderdag, vrijdag en zaterdag in Utrecht is te zien tijdens Festival Springdance. Uit Nederland doen een Israëliëse, een Zweedse en een Zwitserse choreografe mee (zie boven).

Minamimura, oorspronkelijk opgeleid in Japanse schilderkunst, traditioneel en modern, is pas op haar

20ste gaan dansen. 'Ik prefereer abstracte kunst. Misschien dat ik daarom ook meer heb met abstracte moderne dans dan met verhalend klassiek ballet.' Na een aantal jaar geschilderd te hebben, wilde ze graag van tweedimensionaal werk overstappen naar drie dimensies. Dans leek haar fantastisch. Maar ze dacht dat ze met haar handicap nooit professioneel zou kunnen worden.

Totdat een Duitse choreograaf, Wolfgang Stange, oprichter van de AMICI Dance Theatre Company, in Japan een workshop kwam geven om het artistiek potentieel aan te boren van gehandicapte mensen. Ze danste met blinde en spastische collega's en ze ontdekte hoe krachtig ze kon communiceren in de non-verbale taal van de dans. Ze deed mee aan een community-art project - 'Ik wilde

Ze danste met blinde en spastische collega's en ontdekte hoe krachtig ze kon communiceren in de taal van de dans

juist met jong en oud, amateur en prof samenwerken' -, danste bij CandoCo (een professioneel gezelschap voor gehandicapte dansers) en ging voor een zes maanden durende cursus voor doof, blinde en beenloze dansers naar het Laban Centre in Londen.

In Engeland ontmoette ze choreograaf Jonathan Burrows en zijn partner, componist Matteo Fargion. Zij hebben zich met zittende duetten gespecialiseerd in het vertalen van beweging in gesproken woord (links, rechts, stap, stomp). 'Met hen heb ik veel gefilosofeerd over de vraag hoe je muziek zichtbaar kan maken. Want alleen dan kan ik bij benadering weten wat dat is, muziek.'

Burrows adviseerde haar te gaan choreografieren. En zo begon ze, in Londen, op haar 33ste aan een driedimensionale kunstvorm waarvan ze nooit had gedacht dat die voor haar zou zijn weggelegd. En waarmee ze wordt opgemerkt.

Terwijl ze velletjes laat zien met het door haar bedachte, fraai geordende choreografieschrift, legt ze uit hoe ze door noten, maten en bewegingen te nummeren toch bewegingen in de tijd kan plaatsen en daarover met haar dansers kan communiceren. 'Ik begrijp inmiddels wat ritmes zijn, maar ik heb nog geen besef

van wat harmonie is.'

Ze choreografeert niet op klassieke muziekcomposities: 'Het is voor mij zwaar om naar muziek te luisteren, omdat ik alleen noten zie.' Wel op soundscapes en contactgeluiden: 'Beats voel ik in mijn buik.'

Wie op internet korte filmpjes van haar werk bekijkt, ontdekt een fijnzinnige, bijna spirituele sfeer in haar duetten, versterkt door de integratie van een vleugje gebarentaal. 'Dans is voor mij een van de meest menselijke kunstdisciplines. Ze kan barrières overbruggen en communiceren zonder gesproken taal.'

Jaloers op horende mensen is ze niet, zegt ze. 'Ja, soms, omdat die zo veel sneller kunnen communiceren. Maar als ik niet doof zou zijn, zou ik nooit choreograaf zijn geworden. Dan had ik nooit de drive gevoeld muziek zichtbaar te maken.'

Springdance 2011: Europe in Motion (EIM). Talentontwikkelingsprogramma voor negen jonge choreografen, uit Oostenrijk, Turkije, Groot-Brittannië en Nederland. Presentaties op 21,22 en 23/4 in Huis a/d Werf, Utrecht.

Minamimura's duet *New Beats* is te zien op donderdag 21 april.

Het mysterie van muziek

Door: Femke Routs
Foto's: Yumiko Hakamada

Doof talent duikt in de meest onverwachte hoeken op. Op een festival voor moderne dans in Utrecht (Springdance Festival) was een voorstelling te bewonderen van een Japanse dove choreografe. Dit maakt nieuwsgierig naar het verhaal erachter, hoe Chisato dit heeft bereikt en haar drijfveren zijn. Woord en Gebaar sprak met Chisato Minamimura.

Experimenten in
dans van dove
choreografe

Voorordat we Chisato spreken, bekijken we de voorstelling "New Beats". Tijdens de voorstelling wordt gebruik gemaakt van verschillende manieren van beweging, handen slaand op de vloer, schuivend met de billen over de grond en vingerspel-ling als dans van ritme. Twee danseressen die als noten van een muziekstuk tegelijk bewegen, na elkaar dezelfde of tegengestelde bewegingen maken. Er ontrolt zich zo een subtiele compositie waarin geen muziek te beluisteren is, maar wel aanwezig is in de dans zelf en de geluiden die worden veroorzaakt door melodisch slaan en stampen. Na de voorstelling worden vragen gesteld vanuit de zaal. Chisato vertelt uit zichzelf: 'In Engeland is de voorstelling 'New Beats' vier keer uitgevoerd. Na de eerste keer zonder hoorbare muziek gaven horende mensen aan dat het beter zou zijn als er muziek bij te horen is. Op het Springdance Festival, heb ik gedurende 5 dagen discussies gehad met jonge kunstenaars. Allen vonden de performance beter zonder geluid. Dat is dus nu gebeurd. Ik zag verschil, de bewegingen van de dansers werden krachtiger en sterker omdat het nu duidelijker moet zijn. Op deze manier wordt mijn doel toch beter bereikt'. Chisato's doel is muziek visueel zichtbaar te maken door geluid in beweging vertalen. Er komt vanuit de zaal een opmerking dat men in de Middeleeuwen, net als Chisato, ook heeft geprobeerd muziek op schrift te stellen. Dat leek toen een vrijwel onmogelijke taak. Uiteindelijk waren de eerste notaties van muziek handbewegingen op schrift. Dit lijkt op wat Chisato doet, muziek vertalen in bewegingen. Als iemand vraagt naar de betekenis

van de gebaren en vingerspelling, antwoordt Chisato dat ze dit niet kan vertellen, want het gaat niet om de betekenis maar om het ritme. Op de vraag uit de zaal wat Chisato met haar choreografie wil uitdragen, kijkt ze de vragensteller aan en stelt ze direct een wedervraag: 'Wat zag jij?' Na de interpretatie van diegene, zegt ze: 'Perfect, dat betekent het voor jou en daar wil ik niets aan veranderen, dat is een verschil met theater.'

Later tijdens het interview, volgt de vraag waarom Chisato graag muziek zichtbaar wil maken. Ze gebaart met duidelijke en krachtige gebaren: 'Ik wil het mysterie graag doorgronden. John Cage heeft gezegd: 'muziek is wiskunde'. Zo benader ik de materie ook, ik zet wiskunde om in bewegingen. Ik heb een eigen cijferschrift ontworpen.' Chisato toont het papier met haar muziekschrift: verschillende getallen op lijnen zijn zichtbaar. Haar twee horende dansers, Petra en Dani, vertellen hierover: 'Het was heel moeilijk om het te begrijpen en onthouden, we hebben de cijfers op onze arm geschreven of het papier om onze been gewonden zodat we konden spieken tijdens het oefenen van de dans. We moesten nieuwe manieren vinden om de bewegingen zonder

muziek te onthouden. Op een gegeven moment begonnen we het te integreren in ons lijf, en voelden de bewegingen een beetje als muziek en konden we het wel onthouden.'

Wat drijft Chisato om muziek als dove te willen doorgronden? Wat is haar motivatie om de begrip melodie en ritme te onderzoeken? Als Chisato deze vraag ziet, speelt ze hem door aan een andere dove. Er ontspint zich een levendige discussie tussen een aantal doven. Hiermee heeft Chisato misschien wel op een indirecte manier de vraag beantwoord: iets niet weten wekt nieuwsgierigheid op; je wilt het kunnen vatten. Ze vertelt: 'Als ik aan een horend persoon vraag wat melodie betekent, krijg ik steeds een ander antwoord. De betekenis van ritme en melodie is voor elk persoon verschillend en dat wil ik graag begrijpen en onderzoeken.'

Chisato groeide op in Japan. Haar leeftijd wil ze liever niet wil vertellen. 'In Japan is het onbeleefd om naar iemands leeftijd te vragen', voegt ze toe. Ze werd doof toen ze zeven maanden oud was door een behandeling met zware antibiotica. Haar ouders

hebben haar in eerste instantie naar een dovenschool gestuurd. Het niveau van onderwijs aan Doven is in Japan bedroevend laag volgens Chisato. Haar ouders zagen dat ze in het dovenonderwijs niet voldoende uitdaging kreeg en dat ze meer in zich had. Zij hebben haar vervolgens naar het regulier onderwijs gestuurd. Hier kon ze de les niet goed volgen, maar ze had het grote geluk een goede vriendin te treffen die alles voor haar opschreef. Dankzij deze vriendin kon Chisato de les volgen. Gebaren kon Chisato niet. In haar omgeving werd er door doven onderling met elkaar gepraat met stem 'op slot', zoals ze gebaart. Pas op haar 20ste kwam ze in aanraking met gebarentaal. Haar ouders zijn het toen ook gaan leren: 'Jij hebt je 20 jaar aan ons aangepast, nu is het onze beurt'. Chisato heeft een opleiding gevolgd in Japanse schilderkunst. Na enige tijd had ze de behoefte om zich in drie dimensies uit te drukken in plaats van

het platte vlak van het papier. Dans was voor Chisato de manier maar ze vermoedde dat ze daar als twintigjarige te oud voor was. Maar ze deed mee aan een selectie voor dansers met een handicap en werd uitverkozen. Zo rolde Chisato van het ene dansproject in het andere, en mocht ze gaan dansen in een professionele dansgroep voor gehandicapten (Candoco) in Londen, dit heeft ze gedaan van 2003 tot 2006.

De eerste tijd in Londen was zwaar, ze werkte met tolken maar was de British Sign Language nog niet machtig. Ze heeft zich die langzamerhand eigen gemaakt. In Londen ontmoette ze een beroemde choreograaf, Jonathan Burrows. Deze heeft haar aangemoedigd zich met choreografie bezig te houden en hij heeft haar naar de horende wereld gehaald. Als wordt opge-

merkt dat Chisato zichzelf nu kan uitdrukken met choreografie en dit een stap is naar de vierde dimensie, lacht Chisato hartelijk.

Als choreografe probeert Chisato bij de dansers iets te laten ontstaan dat 'van henzelf' is. 'De choreografie ontstaat samen met dansers, hun kwaliteiten, hun vorm van contact en gevoelens. Ik geef alleen het kader. Ik weet niet van te voren hoe of wat ik wil. Ik wil wel graag dat zowel dove als horende mensen mijn stukken goed vinden'. Bij het ontwikkelen van de choreografie weten de danseressen niet wat er komen gaat en dat maakt onzeker. Volgens Dani voelt het naakt zonder muziek: 'Je kunt je niet verschuilen achter de muziek'. De andere danseres, Petra, vindt het fijn om te werken met Chisato omdat ze zo duidelijk is: 'We moeten gewoon 'doen' en niet praten van Chisato.' De twee danseressen vinden het leuk om met Chisato samen te werken. Ze hebben allebei affiniteit met de wereld van de stilte. Dani: 'Ik sprak gedurende mijn jeugd niet, ik weigerde gewoon.'

Chisato woont inmiddels al jaren in Engeland. Terug naar Japan wil ze niet vanwege haar Engelse dove

man Daffyd. Toen Chisato hem ontmoette kon hij niet gebaren, hij was geheel volgens de "orale traditie" opgevoed. Daffyd wilde geen gebaren leren. De communicatie verliep zo moeizaam dat Chisato het toen uitgemaakt heeft want: 'communiceren in een relatie is de basis.' Na twee maanden kreeg ze een smsje of ze wilde afspreken voor een kopje thee? 'Vooruit dan', dacht ze. Tot haar grote verbazing begon hij tijdens dat afspraakje te gebaren, dit had hij geleerd voor haar. Verschil tussen Japan en Engeland is er volgens haar niet in hoe doofheid beschouwd wordt. 'Er is natuurlijk wel verschil tussen de Japanse doven en Engelse. In denken, gedrag en gebaren.'

Hoe zien Chisato haar toekomstplannen eruit? Lachend antwoordt dat ze zich graag nog verder wil verdiepen in de muziek, het verder wil ontfaelen. In de nabije toekomst mag Chisato misschien door Europa gaan toeren met haar voorstelling 'New Beats'. Genoeg plannen en ambities tot Chisato wellicht de 5de dimensie bereikt.

WG.

Fotofestival Naarden Doof geboren filmmaker zoomt met zijn vertraagde beelden in op emoties, beweging en detail

‘Mensen denken veel te weinig na’

Fotofestival Naarden toont slow motion portretten van filmmaker Veysi Yildirim. Hij wil rust brengen bij zijn medemens. ‘Onrust zet mensen aan tot overbodige consumptie.’

MARIEKE HENRY

Filmmaker Veysi Yildirim, half verstopt onder zijn hoed is zijn gehoorapparaat nog net zichtbaar, noemt zichzelf de eerste filmmaker van slow motion filmportretten. Met zijn vertraagde beelden wil hij de wereld verbeteren. Zijn werk wordt dit jaar voor het eerst geëxposeerd tijdens Fotofestival Naarden.

Rest does not come from sleeping but from waking luidt het motto van filmmaker Veysi Yildirim. Met zijn slow motion portretten en filmpjes wil hij rust scheppen bij zijn medemens. “Zo draag ik een steentje bij aan een beter milieu, want onrust zet mensen aan tot overbodige consumptie. Veel mensen proberen hun negatieve verlangens te stillen met iets tastbaars. Ze vullen emotionele gaten met spullen. Ik wil die waanzinnige koopdrang sussen door rust in hun levens te brengen.”

Het lijkt een te grote verantwoordelijkheid te zijn voor één persoon, maar dat laat Yildirim koud. “Wij hebben allemaal de plicht om een eind te maken aan de toestand waarin de wereld zich nu bevindt,” zegt hij. “Ik denk dat mensen vaak de gemakkelijkste weg nemen, omdat ze geen rust in hun hoofd hebben. Ik kan hen daarmee helpen. Doordat mijn beelden enorm vertraagd zijn, wordt innerlijke rust bij de kijker gecreëerd.”

Na een bezoek aan zijn site, www.veysi.eu, kun je je vrediger voelen. Met zijn high speed hd-video-camera kan de regisseur letterlijk inzoomen op emoties, beweging en detail. Zo ziet de kijker subtiele bewegingen van de ogen en mond van een geportretteerde man, terwijl de commotie van voorbijvliegende meeuwen op de achtergrond wordt verdoezeld tot een hypnotiserend geheel. Of neem de elegante manoeuvres van een trapezeartieste.

Veysi Yildirim: ‘We hebben allemaal de plicht om een eind te maken aan de toestand waarin de wereld zich nu bevindt.’

FOTO MARIEKE HENRY

De vertraagde beelden onthullen haar kracht en de moeilijkheidsgraad van haar vak. Zoals de meeste films die hij maakt, ontberen de opnamen geluid of worden ze begeleid door meditatiemuziek.

“Met de juiste muziek en zonder beperkende dialoog, kun je iets beter ervaren. Dat is wat ik wil. Mijn werk moet op een dieper niveau iets met mensen doen. Als ik ze ertoe kan bewegen om gelukkiger te worden en bewuster en voorzichtiger met de aarde om te gaan, ben ik op de juiste weg.”

De weg naar innerlijke rust is voor Yildirim alles behalve gemakkelijk geweest. De doof geboren Turkse immigrant leerde pas praten en liplezen toen hij op zijn vierde naar het speciaal onderwijs ging in Den Haag. Door deze verlate ontwikkeling van zijn taalvermogen denkt hij nog steeds niet in woorden maar in beelden. “Televisie was mijn groot-

ste bron van informatie. Urenlang keek ik naar films en series als *The untouchables* en *The incredible Hulk* op een zwart-wit-tv. Toen ik op een dag bij mijn buurjongen televisie ging kijken, dacht ik dat er iets helemaal mis was met zijn tv. Ik zag namelijk voor het eerst dat de Hulk groen was!”

De obstakels die hij als doof kind tegenkwam, komt hij nog steeds tegen. “Netwerken is qua financiering zó belangrijk in mijn branche, maar juist op de plekken waar ik mensen kan ontmoeten – feestjes, recepties, festivals en borrels – versta ik ze niet. Ook telefoongesprekken zijn lastig.” Maar dat heeft hem nooit tegen gehouden. Op zijn achttiende wist hij dat hij filmmaker wilde worden. Zijn ouders zagen daar geen toekomst in, maar de jonge Turk hield vast aan zijn droom en volgde een opleiding aan de St. Joost kunst-academie in Breda waar hij de prijs

voor ‘best graduating student’ won. Al snel ontdekte hij het hypnotiserende effect van slow motion films. “Met slow motion vang je de essentie van iets. Neem de romantiek. Hoe meer er gepraat wordt hoe minder het geheel klopt. Dialoog kan echt een dooddoener zijn. Met slow

‘Mijn werk moet op een dieper niveau iets met mensen doen’

motion kan ik emotie isoleren en vergroten. Helaas is het maken van slow motion films erg duur, omdat een speciale camera nodig is.”

De jonge filmmaker zette zijn idee in de koelkast, maar de vertraagde beelden lieten hem niet los. In 2009 kocht hij met een lening de nodige apparatuur. Eindelijk kon hij exper-

rimenteren. Tegenwoordig maakt hij slow motion portretten voor particulieren en meditatiefilms. Deze laatste zijn onder andere te zien op de flatscreens in de loungeclub Bo Cinq op de Prinsengracht.

Ook een dameskledingketen overweegt zijn films te gebruiken in de winkels.

“Dat zou ideaal zijn,” zegt hij over de winkelketen. “Als consumenten al in de winkel tot rust komen, denken ze beter na over wat ze kopen en geeft hun aankoop meer voldoening. Goed nadenken, dat doen we met z’n allen te weinig tegenwoordig. We nemen evenmin de tijd om goed te kijken. Met slow motion kan ik de tijd even stil zetten. Hier en nu. Juist de beslissingen die wij vandaag nemen, zijn zo belangrijk voor de toekomst.”

Fotofestival Naarden, t/m 19 juni
www.fotofestivalnaarden.nl